

**ZBORNICA ZA
R A Z V O J
SLOVENSKEGA
ZASEBNEGA
VAROVANJA**

Raziskava o socialnem dialogu v panogi zasebnega varovanja v novih vzhodnoevropskih državah članicah

Zbrano v okviru projekta “Evropski socialni dialog in trenutni nacionalni razvoj panoge zasebnega varovanja v novih državah članicah in državah kandidatkah”, odgovorni organ: ZBORNICA ZA RAZVOJ SLOVENSKEGA ZASEBNEGA VAROVANJA – ZRSZV, Ljubljana, Slovenija

Financira Evropska komisija iz naslova 04.03.03.01 Industrijski odnosi in socialni dialog.

Cilji

Raziskava želi pokazati sliko trenutnega položaja socialnih partnerjev in njihovih odnosov v panogi zasebnega varovanja v novih vzhodnih državah članicah EU. Soočeni s položajem, da je le malo – velikokrat nezanesljivih – števil ter trenutno odvijajočih se dogodkov in sprememb, ki jih pogosto ni mogoče razumeti brez podrobnega poznavanja države ter povezav med njenimi socialnimi skupinami in elitami, želimo, da poročilo ponazori trenutni položaj in njegove najpomembnejše posledice na razvoj odnosov med delodajalci in delavci v teh državah. Z evropskega vidika obstaja potreba po podpiranju skupin in združenj z demokratičnim pristopom, ki so osredotočena na promocijo socialnega dialoga v dejavnosti zasebnega varovanja, in poročilo želi zbrati namige, da jih čim več identificira.

Uvodne opazke

V večini vzhodnih novih držav članic EU med začetkom 2. svetovne vojne in političnim preoblikovanjem po letu 1990 ni obstajala tradicija industrijskih odnosov, ki bi temeljila na svobodnih sindikatih in delavskih organizacijah. Takratne organizacije, zlasti na strani sindikatov, so imele precej drugačne funkcije in so predstavljale podaljšano roko države oz. komunističnih partij. Edina izjema je poljski sindikat SOLIDARNOSZ, ki je šel po poti neodvisnosti že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in je igral osrednjo vlogo v dogodkih, ki so povzročili padec železne zavese konec osemdesetih let.

Ponovna privatizacija industrije in razvoj prostih trgov po letu 1990 sta se izkazala kot naporen in zapleten proces. Pogosto so člani stare elite, visoki uradniki policije, vojske, obveščevalne službe in uradniki na vodstvenih funkcijah izkoristili priložnost, da si prisvojijo velik del industrije in so se po obdobju včasih celo neizprosni sporov s konkurenco ter prodirajočimi industrijami z zahoda uveljavili v politiki in gospodarstvu. Med približevanjem EU in v postopku pridobivanja statusa redne članice so se nove elite prilagodile zahtevanim predpisom ter uskladile novo zakonodajo z evropskimi standardi. Kljub temu pa se v večini novih držav članic še ni zasledil večji napredek v razvoju instrumentov in organiziranosti zastopanja interesov in je ta v posameznih primerih v dokaj slabem stanju.

To velja tudi za sindikate: v večini vzhodnih držav so sindikati iz časov socializma preživeli to spremembo tudi zaradi premoženja, ki so si ga nabrali po vojni. Medtem pa so bili ob njihovi strani ustanovljeni novi konkurenčni in svobodni sindikati, toda ti so v večini primerov še vedno majhni in se borijo za člane. Očitno je ena glavnih ovir še vedno prisotna podoba sindikatov kot dela državne uprave in splošno pomanjkanje zavedanja o državljskih pravicah ter demokratičnega zastopanja interesov v velikem delu prebivalstva.

Potem ko so postale redne članice EU, so vzhodne države prilagodile svoje zakonodaje standardom EU v procesu, ki še vedno traja. Medtem pa v vseh državah velja napredna delovna zakonodaja, ki zajema vnaprejšnjo določitev socialnega dialoga na vseh ravneh industrijskih odnosov. Čeprav je v skoraj vseh novih državah članicah mogoče opaziti, da je izvrševanje novih zakonskih standardov proces »od zgoraj navzdol«, sprožen od zunaj, ki se srečuje z mnogimi antagonizmi v pomanjkanju zavedanja o demokratičnem državljanstvu ter v prizadevanju po ekonomski in politični moči novih (in deloma starih) elit ter njihovih omrežij v vseh državnih ustanovah.

Sektor, kjer te težave postajajo še bolj očitne in zaviralne, je sektor zasebnega varovanja.

Panoga zasebnega varovanja v vzhodnih novih državah članicah

Storitve zasebnega varovanja so se po letu 1990 pričele razvijati kot popolnoma nova panoga v vzhodnih državah, saj so bila prej vsa vprašanja javnega in zasebnega varovanja obravnavana kot državne zadeve. Zakonodaja za to področje se je zato razvijala počasi in pogosto na začasn in pomanjkljiv način. Nekatere nove države članice z vzhoda, npr. Slovaška in Češka republika, do leta 2010 celo niso imele zakonov, ki bi urejali panogo zasebnega varovanja, v večini drugih držav pa je bila zakonodaja obdelana večkrat in se še vedno razvija. Po nekem skupnem načelu v vseh novih državah članicah, pa tudi v več drugih evropskih državah, spada panoga zasebnega varovanja pod nadzor Ministrstva za notranje zadeve, kar je videti samoumevno glede na zgodovino teh držav kot avtoritativnih držav.

Tako se je industrija zasebnega varovanja v Vzhodni Evropi začela in razvila kot neurejena industrija brez tradicije v odnosih med delavci in delodajalci na izredno konkurenčnem trgu. Čeprav se v vseh novih državah članicah okvirni predpisi za industrijske odnose izvajajo bolj ali manj skladno s skupnimi evropskimi standardi, so industrijska združenja v glavnem šibka in razdrobljena. V državah, kot sta Latvija in Slovaška republika, so združenja delodajalcev še vedno na samem začetku brez vsakršnega vpliva na trg ali delovno usmeritev. V drugih državah, kot je Bolgarija, pa se več konkurenčnih združenj bori za tržne deleže in politični vpliv.

V državah, kot so Madžarska, Hrvaška, Romunija, Estonija in tudi Bolgarija, so se združenja delodajalcev hitro usmerila proti EU in postala člani krovne organizacije CoESS, da bi izboljšala svoj pomen na državni ravni in vpliv na trg. Pobude so tako bile večkrat dane z dejavnostmi multinacionalnih podjetij za varovanje G4S in Securitas, ki sta prisotni v vseh novih državah članicah s podružnicami različnih velikosti (Madžarska, Estonija). Združenja v Češki republiki, Litvi in na Poljskem obstajajo na državni ravni, toda še vedno (oz. nič več) niso dejavna na evropski ravni.

Z izjemo Slovenije združenja delodajalcev v Vzhodni Evropi običajno predstavljajo razmeroma majhne dele industrije glede na število včlanjenih podjetij, kader in delež realizacije. Čeprav večino njih državni organi prepoznajo kot reprezentativne, je njihova podlaga v industriji v glavnem slaba in osredotočena na majhno število večjih podjetij. Kljub temu pa imajo različne politične vplive kot lobistične organizacije, ki so vključene tudi v tristranske odbore za socialni dialog, vse dokler pač obstajajo.

Glede na odnos do sindikatov in zastopanja delavcev v panogi zasebnega varovanja v Vzhodni Evropi na splošno obstaja le malo interesa za pogajanja in priznanje statusa socialnega partnerja, čeprav se z delovno zakonodajo vrši določen pritisk. Dejansko v nekaterih državah predstavniki delodajalcev (Slovaška) razumejo socialni dialog le kot pogajanja z vlado v okviru delovnopravne zakonodaje. V vseh novih državah članicah – za razliko od večine drugih držav članic EU – industrija trpi zaradi uničevalne konkurence, zelo nizkih plač, izjemno dolgega delovnega časa, dela na črno, slabih delovnih razmer in splošne upočasnitve razvoja socialnih in delovnih predpisov.

Sindikati v panogi zasebnega varovanja v Vzhodni Evropi

Položaj sindikatov v dejavnosti zasebnega varovanja je še bolj zapleten. Brez vsakršne tradicije v tej novi panogi se sindikati soočajo s splošnim pomanjkanjem zavedanja o državljskih pravicah, razdrobljenostjo organizacij ter razširjenostjo in izoliranostjo delovnih mest v sektorju, ki zavira povezovanje delavcev.

Tako trenutno obstaja malo panožnih sindikatov (Bolgarija, Madžarska, Poljska, Litva, Slovenija), vsi pa trpijo zaradi pomanjkanja članov, kar zavira učinkovito kolektivno delovanje. V državah, kot so Romunija, Estonija, Latvija in Hrvaška, večje zveze, ki pokrivajo več panog, običajno neformalno predstavljajo majhne skupine zasebnih varnostnikov. Poleg tega se pogosto pojavljajo konkurenčne zveze in panožni sindikati: tako trenutno v Romuniji in na Hrvaškem do štiri sindikalne organizacije trdijo, da predstavljajo delavce v zasebnem varovanju; v Sloveniji, Bolgariji in na Madžarskem pa vsaj dve. V Češki in Slovaški republiki v tem trenutku ni znan noben sindikat, ki bi zastopal panogo ali organiziral delavce v zasebnem varovanju na regijski ali panožni ravni.

Čeprav skoraj vsi panožni sindikati v novih državah članicah organizirajo zelo nizek odstotek delavcev v panogi, pa mnoge od njih vlade priznavajo kot reprezentativne, zaradi njihovega članstva v reprezentativnih krovnih organizacijah. To jim omogoča, da se udeležijo državnih in panožnih odborov za socialni dialog ter pričnejo pogajanja z združenji delodajalcev.

Zoper zgodovinsko ozadje sindikatov v novih državah članicah se tudi v panogi zasebnega varovanja pojavlja še ena določena težava: sindikalne organizacije, ki so izšle iz časa socializma z dokaj dobro organizacijsko in finančno podlago, so trdile, da zastopajo panogo in uspele pridobiti uradno priznanje. Brez širše članske podlage in demokratične tradicije je večina od teh dejavnih v odborih in pogajanjih v okviru izvajane delovnopravne zakonodaje »od zgoraj navzdol« brez demokratičnega nadzora in tesne povezave z delovno silo. Proces preobrazbe iz državne službe v organizacijo, ki zastopa interese svojih članov, pogosto ni dovršen. Edina izjema je poljski sindikat SOLIDARNOSZ, ki ima od osemdesetih let prejšnjega stoletja tradicijo borbene demokratične organizacije.

V državah, kot so Madžarska, Slovenija, Bolgarija, Litva, Romunija in Hrvaška, se od leta 1990 ustanovljajo novi in konkurenčni sindikati, ki počasi rastejo in jim manjkajo ne le ugled in širša članska osnova, ampak tudi strukturno in finančno ozadje, na katerega se lahko zanašajo nasledstvene organizacije. Vseeno pa lahko uporabijo splošno izvajano delovno zakonodajo in izboljšajo svoj vpliv v okviru državnega socialnega dialoga.

Evropsko predstavljanje panoge zasebnega varovanja novih držav članic

Čeprav krovni organizaciji v panogi zasebnega varovanja CoESS in UNI-Europe upravičeno trdita, da se ne želita vmešavati v državne zadeve, pa seveda obstaja določen vpliv na državne članske organizacije in njihov odnos do razvoja socialnega dialoga, demokracije in prostega trga, zlasti v vzhodnih državah, kjer je pogled na Evropo in prednosti EU še vedno treba razviti. Zvezi delodajalcev in njenim povezanim podjetjem lahko članstvo v CoESS izboljša podobo v javnosti in okrepi položaj na državnem trgu in v povezavi z vlado. Po drugi strani pa imajo lahko sindikati, ki so člani UNI-Europe, koristi od informacij o mednarodnem razvoju dogodkov, skupnih evropskih kampanj in podpore evropskih krovnih organizacij in ustanov.

Poleg tega pa je v toku velikega števila aktivnosti krovnih organizacij in socialnopartnerskih organizacij iz drugih držav članic EU v zadnjih letih prišlo do uvedbe nekaterih dogodkov in sprememb v socialnem dialogu o varovanju v novih državah članicah.

Poleg generalnih skupščin je CoESS organiziral niz konferenc v Vzhodni Evropi, ki so obravnavale pomembne zadeve v panogi zasebnega varovanja, kot so najboljša vrednost, strokovno usposabljanje, zdravje in varnost in še naprej, kar je prineslo stike in sodelovanje z združenji delodajalcev v regiji. Medtem pa so pridruženi člani postala tudi združenja delodajalcev iz novih držav kandidatk – Srbije, Makedonije ter Bosne in Hercegovine. Slovenska članica CoESS – ZRSZV – je organizirala dva projekta o socialnem dialogu, ki ju je financirala Evropska komisija, leta 2008 in 2009, ki sta pripeljala do stikov z dodatnimi industrijskimi združenji in sindikati in dejansko sprožila oz. ponovno oživila stike in pogajanja med socialnimi partnerji v ciljnih državah.

Leta 2005 in 2006 je nemški sindikat za storitvene dejavnosti ver.di organiziral dva projekta o socialnem dialogu, ki ju je financirala Evropska komisija, z namenom identificirati in kontaktirati sindikate v panogi zasebnega varovanja v Vzhodni Evropi in jih vključiti v evropski socialni dialog. Dejansko je bilo v večini ciljnih držav mogoče navezati stike in panožna sindikata Litve in Bolgarije sta v tem obdobju postala člana UNI-Europe. Drugi panožni sindikati s Poljske (SOLIDARNOSZ), iz Slovenije (ZSSS), Romunije (CARTEL ALFA), Estonije (ETKA) in Latvije (LAKRS) so pridobili neformalen dostop do krovne organizacije in evropskega socialnega dialoga, kar nekateri od njih še vedno redno uporabljajo za mednarodne zadeve in skupne aktivnosti.

Glede na težek položaj socialnega dialoga v varovanju in zlasti sindikatov v državah Vzhodne Evrope so pobude, kot je ta, ustrezen toda preredko uporabljen instrument v podporo demokratičnemu zastopanju interesov in izboljšanju sodelovalnih odnosov med delavci in delodajalci.

BOLGARIJA:

Trenutno v panogi zasebnega varovanja v Bolgariji obstaja vsaj pet združenj delodajalcev. Najstarejše, Državno združenje podjetij za industrijsko varovanje – NAFTSO, je postalo pridruženi član krovne organizacije CoESS že pred vstopom Bolgarije v EU leta 2007. NAFTSO organizira okoli 50 od okoli 1200 podjetij, ki se ukvarjajo z zasebnim varovanjem, in predstavlja približno 20-odstotni tržni delež. Vodilna podjetja v združenju in njihovi direktorji so tesno povezani s starimi elitami in državno upravo (prvi predsednik združenja je bil visoki uradnik bivše službe državne varnosti, članska podjetja pa so bila v lasti visokih uradnikov Ministrstva za notranje zadeve), kar je povzročilo nekaj škandalov v javnosti leta 2009 in 2010.

Poleg tega so v bolgarski industriji zasebnega varovanja dejavna še štiri druga industrijska združenja. Eno od njih združuje nekatera podjetja za tehnično varovanje in je povezano z NAFTAO. Druga tri združenja manjših in srednje velikih podjetij za varovanje pa so bila ustanovljena kot protiutež in za pridobivanje tržnih deležev ter organizirajo skupno okoli 60 majhnih podjetij. Ta tri združenja so leta 2009 ustanovila "Konfederacijo panožnih organizacij v dejavnosti zasebnega varovanja – CBOPSS" kot vzporednico združenju NAFTAO.

Na strani sindikatov sta dve organizaciji: »Združenje neodvisnih sindikatov državne uprave in organizacij«. CITUB je nasledstvena organizacija bivšega socialističnega sindikata predvsem javnih delavcev. Združuje policijsko osebje in razmeroma majhno skupino zaposlenih v zasebnem varovanju. CITUB ni priznan kot predstavnik panoge zasebnega varovanja. Panožni sindikat delavcev v zasebnem varovanju GSENTU, ustanovljen leta 2005, je del združenja PODKREPA, ki je bil leta 1990 ustanovljen kot nov svoboden sindikat. Kot panožna organizacija v zvezi PODKREPA je GSENTU priznan kot sindikalni zastopnik bolgarske industrije zasebnega varovanja. Od leta 2007 je GSENTU član UNI Global Union/Europe in je zastopan v evropskem socialnem dialogu. GSENTU organizira okoli 1000 članov delovne sile v zasebnem varovanju, ki je nakopičena v nekaj podjetjih in ima le omejeno moč za ukrepanje v panogi.

Industrijski odnosi in socialni dialog v bolgarski industriji zasebnega varovanja so težki in še dokaj nerazviti: združenje NAFTAO ni sprejelo panožnega sindikata GSENTU in je zavrnilo vse ponudbe za pogajanja, čeprav so predstavniki obeh organizacij člani evropskega socialnega dialoga od leta 2007. Uradni uvodni stiki so bili prvič vzpostavljeni leta 2010. Pred tem je NAFTAO skušal urediti kolektivno pogodbo s sindikatom CITUB, toda Ministrstvo za delo dokumenta ni sprejelo kot splošno zavezujočega, saj sindikat ni reprezentativen. GSENTU in druga delodajalska združenja so pričela s pogajanjem in podpisala kolektivno pogodbo leta 2009. Ta sporazum prav tako ni bil sprejet kot splošno zavezujoč, saj je NAFTAO zavrnil njegov podpis.

Tako so v tem trenutku v bolgarski panogi zasebnega varovanja razmeroma šibek panožni sindikat in dve konkurenčni skupini združenj delodajalcev približno enake velikosti, medtem ko najvplivnejši izmed njih trenutno blokira pogajanja v panogi.

V ozadju splošnih ciljev evropskega socialnega dialoga je treba poudariti nenavaden položaj, da sta dve državni organizaciji socialnih partnerjev že leta dejavni v odboru za evropski socialni dialog, nista pa vključeni v socialni dialog doma.

Področni sindikati:

- GSENTU/PODKREPA,
2. Angel Kanchev Str., 1000 Sofija,
npssso@abv.bg
Predsednica: Anna Zaimova
Član UNI Global Union/Europe
- Združenje neodvisnih sindikatov državne uprave in organizacij, CITUB,
Exarch Yossif Str.21, 1000 Sofija
fnsduo@mail.bg , hristov.hristov@abv.bg

Delodajalski združenji:

- Nacionalno združenje podjetij za industrijsko varovanje, NAFTAO,
50, Pirin str., 1680 Sofija
office@naftso.org, www.naftso.org

Član CoESS

- Konfederacija panožnih organizacij v dejavnosti zasebnega varovanja, CBOPSS, 145 Rakovsky Str., ent.D fl.5 ap.18, 1000 Sofija.

Jay7@abv.bg, jay7@cbopss.bg

Predsednik: Zhivko Chakrachiev – konzorcij naslednjih združenj:

- Nacionalno združenje subjektov in organizacij, ki izvajajo dejavnost varovanja, NAPAPPA, 29 Vladaiska Str.

Predsednik: Boyan Boyanov

- Panožna nacionalna zbornica varnostnikov in detektivov, Rakovsky Str., ent.D fl.5 ap.18, 1000 Sofija

Jay7@abv.bg, jay7@cbopss.bg

Predsednik: Zhivko Chakrachiev

- Zveza podjetij za varovanje in varnost

Spartak.security@abv.bg

Predsednik: Vasil Velkov

HRVAŠKA:

Hrvaška industrija zasebnega varovanja (okoli 110 podjetij, ki zaposluje 13 400 delavcev) je organizirana v reprezentativno hrvaško združenje varovanja (Croatian Security Association) CSA, ustanovljeno leta 1992. Čeprav ima država še vedno status kandidatke, je CSA pridružena član krovne organizacije CoESS. CSA izvaja pogajanja s sindikatom SSKH, ki so leta 2009 pripeljala do prve kolektivne pogodbe s časom izvajanja enega leta. V tem času pa je sklenjen dogovor o drugi kolektivni pogodbi za naslednji dve leti.

Sindikati:

SSKH, AVTONOMEN SINDIKAT DELAVCEV V JAVNIH PODJETJIH IN POVEZANIH SLUŽBAH HRVAŠKE

Trg Kralja Petra Krešimira IV. br 2, Zagreb, Hrvaška

E-pošta: sskh@zg.t-com.hr, Radovan.tadej@sskh.hr

Delodajalsko združenje:

- Hrvaško združenje za varovanje, CSA, Šoštarićeva 8, Zagreb, 10000 Zagreb, info@hcz.hr, www.hcz.hr, info@hcz.hr
Predsednik: dr. Željko Dobranović
Član CoESS

ČEŠKA REPUBLIKA:

V Češki republiki do zdaj ni bilo mogoče prepoznati nobenega socialnega dialoga na regijski ali državni ravni. Združenje delodajalcev »Union of Private Security Services of the Czech Republic – UPSS«, ki predstavlja okoli 23 % čeških podjetij za varovanje in okoli 30 %

zaposlenih v tej dejavnosti (okoli 50 000 zaposlenih), je član CoESS. Organizacija se trenutno s težavo bori za spremembo češke zakonodaje, ki ureja panogo zasebnega varovanja, češ da v okviru trenutnih zakonov ni mogoč nadaljnji razvoj te panoge. Čeprav na državni ravni panoge obstajajo odbori za tristranski socialni dialog, ki vključujejo državno zvezo sindikatov CMKOS, pa ni nobenega vzporednega sindikata v panogi zasebnega varovanja. Zaposleni v zasebnem varovanju so, če so sploh organizirani, člani drugih panožnih sindikatov in so zastopani le na ravni podjetij v okviru svetov delavcev, ki jih predvideva češka delovnopravna zakonodaja. Samo en panožni sindikat – »Trade Union of Banking and Insurance Employees« – organizira prepoznavno število delavcev v zasebnem varovanju, vendar pa ne vodi pogajanj za to skupino. Sindikat je član UNI-Europe.

Na ravni podjetij je trenutno videti, da le v češki izpostavi G4S varovanja obstaja aktiven svet delavcev z močno sindikalno vključenostjo, povezan s »Trade Union of Banking and Insurance Employees«. Kot je izjavil neki predstavnik sveta delavcev, je bilo to vpeljano na pobudo zunanjih dejavnosti na ravni sveta delavcev znotraj multinacionalne družbe G4S, kar poudarja morebitno pozitivno vlogo multinacionalnih podjetij pri spodbujanju aktivnosti socialnega dialoga.

Za združenje delodajalcev v panogi zasebnega varovanja je trenutno edini pomembni partner v socialnem dialogu češka vlada; pogajanja s sindikati ne igrajo nobene vloge v njihovih prizadevanjih, ki se nanašajo na delovnopravne predpise ter socialne in ekonomske delovne razmere.

Delodajalsko združenje:

- Zveza služb zasebnega varovanja Češke republike, UPSS, Zitná 1578/52, PSC 120 00, Praha 2, info@securityclub.cz, www.securityclub.cz, sekretariat@asbs.cz, www.asbs.cz
Član CoESS

Sindikati:

- Sindikat bančnih in zavarovalniških uslužbencev
Nám. W. Churchilla 2, 113 59 Praha 3, kubasek.rudolf@cmkos.cz, <http://www.cmkos.cz/ospp>
Predsednik: Rudolf Kubásek,
Član UNI-Europe

ESTONIJA:

Estonsko združenje zasebnega varovanja – ESA – je bilo ustanovljeno leta 1993. Njegov predhodnik je bilo splošno združenje delodajalcev, ki je bilo ustanovljeno leta 1917 in preganjano med sovjetsko okupacijo. Razmeroma veliko število starih članov je ostalo v novi organizaciji. Vse do njene privatizacije leta 1997 so poleg zasebnih podjetij obstajale konkurenčne službe za zasebno varovanje. Zdaj združenje z le 20 včlanjenimi podjetji (od okoli 310 licenciranih estonskih podjetij za varovanje) predstavlja 85 % trga, vključno z dvema največjima podjetjema; že samo podjetje G4S ima okoli 50-odstotni delež trga zasebnega varovanja. Organizacija je članica CoESS in je aktivna na evropski ravni od leta 2004.

Osnova odnosov med delavci in delodajalci je estonska delovnopravna zakonodaja, ki med drugim predvideva svete delavcev in odbore za socialni dialog na vseh ravneh. Prav tako predvideva obveznost po informacijah in posvetovanju sindikatov v primeru znižanja standardnih zaslužkov.

Estonski sindikat »Estonian Serving and Commercial Workers Trade Union – ETKA« je bil ustanovljen leta 1990; priznan je kot nasledstvena organizacija stare zveze sindikatov, ki je obstajala od leta 1940 in je uspešno zahtevala vračilo svojega premoženja. Čeprav trenutno ni organiziranih članov v estonskih storitvah zasebnega varovanja, ETKA predstavlja delavce v zasebnem varovanju na državni ravni in je član ETUC s članstvom v krovni organizaciji EAKL.

V podjetjih za varovanje sta v tem trenutku dejavni dve zvezi sindikatov na podlagi delovne zakonodaje. Stopnja organiziranosti je zelo nizka: trenutno le 48 zaposlenih od okoli 5800 delavcev v tej industriji.

Prva kolektivna pogodba je bila izpogajana na ravni podjetja v G4S (ki zaposluje več kot 50 % delavcev v zasebnem varovanju na državni ravni) pod vodstvom sveta delavcev. Druga kolektivna pogodba, ki je zajela okoli 4300 zaposlenih, je bila rezultat pogajanj s sindikatom leta 2008. Prav tako na ravni panoge je bil leta 2008 sklenjen dogovor o osnovnem usposabljanju delavcev v zasebnem varovanju in vzpostavitvijo skupnih delovnih skupin.

Področni sindikat:

- Estonski sindikat delavcev v storitvah in trgovini ETKA,
Lutsu 14a, Tartu
elle.pyy@mail.ee, elle.pytsepp@etka.ee, www.etka.ee
Predsednik: Elle Püttsepp

Delodajalsko združenje:

- Estonsko združenje za varovanje, ESA,
Madara 27, 10612 Talin,
etel@security.ee, www.security.ee
Član CoESS

MADŽARSKA:

Kot v večini vzhodnih držav so se tudi na Madžarskem vzpostavila načela socialnega dialoga v vseh panogah v procesu »od zgoraj navzdol«. Z obsežnim projektom PHARE v sodelovanju s severnimi državami ob koncu devetdesetih let je bil ta razvoj potisnjen v skoraj vse dele madžarske uprave. V panogi zasebnega varovanja je bil leta 2004 ustanovljen tristranski odbor za socialni dialog v panogi zasebnega varovanja, kjer se je obravnavalo zaslužke, delovne ure, delovne razmere in kolektivne pogodbe. V odboru so zastopana podjetja za varovanje, poleg njih podjetje G4S, združenje delodajalcev MBVMSZ, madžarska Zbornica zasebnega varovanja in dva panožna sindikata. V tem času pa so bili ustanovljeni še trije podpanožni odbori (varovanje, varnostni sistemi, zasebno preiskovanje), vsi s finančno podporo vlade.

Do leta 2011 so bila na Madžarskem vsa podjetja za zasebno varovanje obvezno člani Zbornice zasebnega varovanja, ki do zdaj ni vključena v pogajanja za kolektivno pogodbo.

Združenje delodajalcev madžarskih podjetij za varovanje – MBVMSZ – predstavlja z okoli 80 včlanjenimi podjetji 3 % madžarske industrije zasebnega varovanja, toda tržni delež v

višini 65 %. Leta 2010 se je združenje MBVMSZ razdelilo in ustanovljeno je bilo novo združenje delodajalcev, ki se trenutno bori za svoj vpliv v panogi.

Kot en panožni sindikat je tu Zveza sindikatov zasebnega varovanja – VSZSZ, ki je del zveze MSZOSZ. MSZOSZ je preoblikovana nasledstvena organizacija stare zveze sindikatov iz časa socializma in je nasledila njeno lastnino in objekte. O zvezi VSZSZ ni na razpolago nobenih številok glede njenega članstva. VSZSZ je članica UNI-Europe in je zastopana v skupščini o evropskem socialnem dialogu.

Leta 1992 je bil ustanovljen svobodni sindikat vrednostnih prevozov in delavcev v varovanju. Ta je postal dejaven v podjetju G4S leta 1998 in ima zdaj okoli 500 članov v 18 podjetjih za varovanje. Organizacija je članica panožnega odbora za socialni dialog.

Po madžarski delovni zakonodaji so sveti delavcev obvezni, v podjetjih z več kot 200 zaposlenimi pa je predpisan še nadzorni svet s kvoto delovne sile v višini ene tretjine. Ena od nalog sveta delavcev so pogajanja o kolektivni pogodbi na ravni podjetij, izvajanje katerih nadzorujejo sindikati. Le sindikati se lahko pogajajo o panožnih sporazumih. Ta zakonodaja sindikatom v prvi vrsti omogoča močan položaj v panogi zasebnega varovanja, toda v resnici je stopnja združevanja v sindikatih zelo nizka. Kolektivne pogodbe v dejavnosti zasebnega varovanja so bile izpogajane predvsem na podjetniški ravni.

MBVMSZ in VSZSZ sta podpisali panožno kolektivno pogodbo 12. decembra 2007. Pogajanja na panožni ravni so v teku.

Področna sindikata:

- Vagyonvédelmi Szakszervezetek Szövetsége – Zveza združenj za zasebno varovanje, VSZSZ/MSZOSZ, c/o Group 4 Securicor, Kórház u. 6-12, 1033 Budimpešta, szakszervezetek@g4f.hu
Predsednik: Nádas Mihály,
Član UNI Global Union/Europe
- ÉRTÉKSZÁLLÍTÁS ÉS ÖRZÉSVÉDELMI DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETE, Trade Union of Value Transportation and Security Workers, 2030 Érd, Emília u. 39
Predsednik: Sándor Csánics
Član UNI Global Union/Europe

Delodajalsko združenje:

- Združenje delodajalcev madžarskih podjetij za varovanje, MBVMSZ, Népfürdő u. 19/A II/8, 1138 Budimpešta, www.mbvmsz.hu
Član CoESS

LATVIJA:

Čeprav ima Latvija trenutno na državni ravni tristranski svet za sodelovanje v panogi zasebnega varovanja, pa ni nobenega panožnega socialnega dialoga na državni ali podjetniški ravni. Prav tako v tem trenutku ni poznana nobena delodajalska organizacija. V latvijski panogi zasebnega varovanja dela med 8000 in 11000 delavcev (po številkah osebnih licenc) v okoli 200 podjetjih. Socialni partnerji se pritožujejo nad zaslužki, ki so nad minimalno ravnijo življenjskih stroškov.

V Latviji lahko na podjetniški ravni trije ali več zaposlenih ustanovijo »poklicno organizacijo« in podpišejo kolektivno pogodbo v sodelovanju s sindikatom, ki bo v nadaljevanju zastopal to organizacijo in interese zaposlenih.

Edini sindikat, ki organizira in združuje zaposlene v zasebnem varovanju, je sindikat transporta in javnih storitev – LAKRS. Zveza LAKRS zajema okoli 1600 delavcev v 180 članskih organizacijah, od katerih sta v panogi zasebnega varovanja dejavni le dve (okoli 70 članov je nakopičenih v petih podjetjih). G4S, kot največje podjetje v latvijski industriji zasebnega varovanja, ima svoj sindikat na ravni podjetja in ni povezan z LAKRS.

LAKRS je ena največjih organizacij članic »Konfederacije svobodnih sindikatov Latvije« (LBAS), ki je največja nevladna organizacija v Latviji nasploh. LBAS usklajuje sodelovanje med 21 neodvisnimi latvijskimi sindikati in je zastopana na evropski ravni v ILO. Poleg LBAS obstaja še več kot 130 manjših sindikatov, v glavnem na ravni podjetij. LBAS in LAKRS sta član več notranjih krovnih organizacij, vključno z ETUC, EPSU, ETUI, ETF, ECOD.

Področni sindikat:

- Latvijski sindikat delavcev v javnih podjetjih in transportu, LAKRS, Bruņinieku ielā 29/31 – 503, Rīga, LV – 1001, www.lakrs.lv, arodbiedriba@lakrs.lv, lakrs@riga.mail.telia.com
Predsednik: Juris Kalniņš

LITVA:

V litovski panogi zasebnega varovanja od leta 1995 obstaja združenje delodajalcev AVB, ki predstavlja okoli 70 podjetij za varovanje (od skupno okoli 400) in neznan tržni delež. AVB ni član nobene evropske krovne organizacije in je le začasno vključena v litovski socialni dialog. Vzpostavljeni so bili stiki s sindikati (LPSDPS), ki so leta 2007 pripeljali do kolektivne pogodbe, čeprav večina kolektivnih pogajanj v Litvi poteka na ravni podjetij. Tako sta leta 2009 LPSDPS in G4S – eno največjih podjetij za varovanje v državi – sklenili dogovor o kolektivni pogodbi.

Pred petimi leti je bil ustanovljen »Sindikat delavcev v zasebnem varovanju« (ADPS) na osnovi G4S. Ta je pridružen panožnemu sindikatu LPSDPS, ki je bil ustanovljen pred skoraj 6 leti. LPSDPS pripada največji državni konfederaciji sindikatov v Litvi – LPSK. LPSDPS je tretji največji panožni sindikat med 26 člani LPSK in združuje okoli 5000 članov.

ADPS združuje okoli 800 članov; večina od njih je zaposlena pri podjetju G4S. Pred par tedni je bil ustanovljen sindikat »Ekskomisarų biuras« (okoli 40 članov). Obstajajo tudi majhne skupine članov v podjetjih, kot so Apsaugos komanda, Trikampis žiedas, Jungtis, Grifs, Argus, Euro Cash. To so največja podjetja za varovanje, ki delujejo v Litvi (skupno okoli 200 članov od več kot 10 000 zaposlenih) (Posochovas, Nyon 2010). Od leta 2007 je LPSDPS/ADPS član UNI-Europe in vključena v evropski socialni dialog.

Z izjemo omenjenih pogajanj v litovski industriji zasebnega varovanja ni nobenih nadaljnjih oz. formaliziranih dejavnosti socialnega dialoga. Dejansko je bilo nazadnje (2009/2010) slišati pritožbe, da ukrepi delodajalcev proti zastopanju delovne sile hitro naraščajo ter da so pogajanja prekinjena (G4S je odpovedal kolektivno pogodbo iz leta 2009 po samo pol leta trajanja, znižal plače in ostro napadel sindikate).

Področni sindikat:

- Litvanski sindikat storitvenih delavcev, LPSDPS, J. Jasinskio g.9 – 106, 01111 Vilna, a.posochovas@lpsdps.com, info@lpsdps.com
Predsednik: Aleksandras Posochovas

Delodajalsko združenje:

AVB

MAKEDONIJA:

V panogi zasebnega varovanja v Republiki Makedoniji je trenutno dejavna le reprezentativna »Zbornica RM za varovanje ljudi in lastnine«. Zbornica vključuje okoli 280 podjetij, ki predstavljajo okoli 4600 zaposlenih (od 60 000 licenciranih varnostnikov), vključno s petimi največjimi podjetji (več kot 250 zaposlenih v vsakem). Sicer obstaja delovnopravna zakonodaja, ki ureja to področje (174 delovnih ur na mesec, 190 ur plačanega nadurnega dela na leto), pa se v panogi izplačujejo le nizke plače, v povprečju med 205 € (varovanje) in 341 € (preiskovanje) in zato ta trpi zaradi dela na črno in nizkih plač. Trenutno je bil sprejet nov zakon, ki obljublja več nadzora nad trgom varovanja.

Čeprav so v makedonski industriji zasebnega varovanja dejavne štiri konfederacije sindikatov, pa ni nobenega panožnega sindikata ter nobenega socialnega dialoga na panožni ravni.

Delodajalsko združenje:

- Zbornica Republike Makedonije za varovanje ljudi in lastnine,
Ul. Orce Nikolov br. 20, 1/4 1000 SKOPJE,
sanjak@obezbeduvanje.org.mk, www.obezbeduvanje.org.mk
Pridruženi član CoESS

POLJSKA:

V poljski industriji zasebnega varovanja po ocenah deluje okoli 3500 podjetij, ki zaposlujejo okoli 200 000 delavcev. Med njimi sedem podjetij (Solid, Konsalnet, Impel, G4S, Securitas, Ecotrade, Juventus) obvladuje okoli 43 % trga. Trenutno ni nobenega skupnega odbora za socialni dialog in nasploh nobenega panožnega socialnega dialoga.

V panogi pokriva združenje delodajalcev KZP OCHRONA okoli 30 podjetij in po ocenah 15 % delavcev v zasebnem varovanju. KZP OCHRONA ni član krovne organizacije CoESS in ni aktivna na evropski ravni. V resnici OCHRONA v tem trenutku zavrača vse stike iz tujine. Čeprav je prišlo do neformalnih stikov s panožnim sindikatom, pa združenje ni vključeno v nadaljnja pogajanja.

Gostota članov sindikatov v poljski panogi zasebnega varovanja je zelo nizka. V večini podjetij sploh ni nobenega sindikata. Obstajajo pritožbe glede splošno razširjenega sovražnega delovanja delodajalcev v zasebnem varovanju proti članom sindikata.

Zveza sindikatov OPZZ, nasledstvena organizacija socialistične zveze TU, ima le nekaj članov v panogi zasebnega varovanja in trenutno ni vključena v panožna pogajanja. Zveza NSZZ SOLIDARNOSZ je dejavna v panogi zasebnega varovanja in v tem trenutku združuje okoli 4300 članov. Pred začetkom panožnih pogajanj je sindikat osredotočil svoja prizadevanja za pridobivanje članov in pogajanja v večjih podjetjih poljske industrije zasebnega varovanja. Od leta 2008 je panožna služba sindikata SOLIDARNOSZ članica UNI-Europe in aktivno udeležena v evropski socialni dialog.

Področna sindikata:

- NSZZ SOLIDARNOSZ,
Ul. Waly Piastowskie 24, 80-855 Gdansk
www.solidarnosc.org.pl/drz
Predsednik: Krzysztof Zgoda, član upravnega odbora
- Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych - OPZZ
ul. Kopernika 36/40
00-924 Varšava
www.opzz.org.pl

Delodajalsko združenje:

- Polski Związek Pracodawców OCHRONA,
ul. Konwiktorska 9, 00-216 Varšava,
biuro@kzpochrona.com.pl

ROMUNIJA:

Romunsko zasebno varovanje trpi zaradi pomanjkljive zakonodaje, ki še vedno ni popravljena oz. revidirana. V Romuniji je okoli 1900 podjetij za varovanje, ki po ocenah zaposlujejo od 70 000 do 80 000 delavcev. Panoga trpi zaradi nelojalne konkurence, dela na črno, nepreglednega dodeljevanja poslov, plačnega dampinga in pomanjkanja nadzora delovnopravne zakonodaje. Poleg tega je slišati številne pritožbe o agresivnih dejanjih delodajalcev proti sindikatom ter nasprotovanju kolektivnim pogajanjem, tudi znotraj združenja delodajalcev.

Dve združenji delodajalcev »Romunska zveza služb zasebnega varovanja« in »Romunsko združenje panoge varovanja« predstavljata okoli 140 podjetij z okoli 35 000 zaposlenimi. Organizaciji tesno sodelujeta in sta kot članici CoESS dejavni na evropski ravni.

V Romuniji je na splošno razdrobljenost sindikatov izjemna: na državni ravni je pet konkurenčnih zvez ter na stotine manjših sindikalnih organizacij na ravni podjetij in regij.

Čeprav je na ravni podjetij dejavnih več sindikatov v zasebnem varovanju, pa še vedno ni nobene vzporedne organizacije za panožna pogajanja. Kot panožni sindikat je bila leta 2009 ustanovljena organizacija Protec, ki trenutno trdi, da ima okoli sto članov. Protec je del zveze Cartel Alfa in kot takšna, po romunski delovnopravni zakonodaji, lahko priznana kot reprezentativna. Zveza Cartel Alfa je bila ustanovljena leta 1990 in po ocenah organizira 300 000 delavcev, v glavnem v šestih panogah. Zveza je bolj krščansko usmerjena in je članica ETUC in ICCTU.

Trenutno obstaja veliko naporov med Protec/Cartel Alfa in združenji delodajalcev. Kakor koli, veliko pritiska je na panožnih kolektivnih pogajanjih glede na nenadzorovane delovne razmere v romunski industriji zasebnega varovanja ter pomanjkanje ustrezne zakonodaje.

Področni sindikat:

- CONFEDERATIA NATIONALA SINDICALA CARTEL ALFA – Oddelek za mednarodne zadeve,
Splaiul Independentei, N° 202A, etaj 2, sec.6, Bukarešta,
International@cartel-alfa.ro
Član ETUC in ICCTU

Delodajalski združenji:

- Federatia Serviciilor de Securitate – Romunska zveza služb za varovanje, FSS, Matei Basarab nr. 106, Bl. 73, Ap. 3, Sector 3, Bukarešta, contact@patrosec.ro
Predsednik: Ion Popescu
Član CoESS
- Asociatia Romana a Industriiei de Securitate, A.R.I.S. – Romunsko združenje panoge za varovanje, Strada Colonel Poenaru Bordea, nr 18, etaj 1, apartament 5, sector 4, Bukarešta
Predsednik: mag. Gabriel Badea
arisonline@rdsmail.ro, gabriel.badea@rompetrol.com
Član CoESS

SRBIJA:

Srbska industrija zasebnega varovanja zajema okoli 150 podjetij, ki zaposlujejo 28 500 delavcev. Zakon o panogi zasebnega varovanja je v pripravi in pričakuje se, da bo sprejet leta 2011. Srbsko združenje podjetij za zasebno varovanje – SAPSC – je pridružen član CoESS in namerava v letu 2011 pričeti kolektivna pogajanja. Sindikati so v Srbiji na splošno zelo šibki in razdrobljeni. V zasebnem varovanju ni v tem trenutku nobenega poznanega reprezentativnega panožnega sindikata.

Delodajalsko združenje:

- Srbsko združenje podjetij za zasebno varovanje, SAPSC
Gracanicka 18
11000 Beograd
dcentar@iksi.bg.ac.yu

SLOVAŠKA:

V slovaški industriji zasebnega varovanja je po ocenah dejavnih okoli 1700 podjetij. Neznano število le-teh je članov združenja delodajalcev ZOMO. V panogi zasebnega varovanja ni dejaven noben panožni sindikat, prav tako pa ni poznan noben sindikat, ki bi zastopal delovno silo na tem področju.

Združenje delodajalcev ZOMO se o panožnih zadevah pogaja le z vladnimi organi, saj trdi da je to socialni dialog. Šteje se, da sindikati niso partnerske organizacije. Po običajnem postopku v bivših socialističnih državah je država glavna sila, ki ureja socialne zadeve in delovne odnose. Videti je, da slovaški industriji zasebnega varovanja razvoj socialnega dialoga v tem trenutku ni na dnevnem redu glavnih akterjev in k temu tudi ne stremi.

Delodajalsko združenje:

- Zdruzenie ochrany majetku a osob, ZOMO,
Mariánska 12, SK-81108 Bratislava
www.zomo.sk, www.esboc.eu
Član ESBOD

SLOVENIJA:

Slovenska Zbornica za zasebno varovanje je bila ustanovljena leta 1994 kot panožna organizacija z obveznim članstvom za vsa slovenska podjetja, ki se ukvarjajo z zasebnim varovanjem. Zbornica je zastopala dejavnost pred vlado in tudi v pogajanjih s sindikatom. Leta 2007 je bilo obvezno članstvo v zbornici ukinjeno in zbornica se je spremenila v prostovoljno združenje delodajalcev, ki pa še vedno predstavlja več kot 95 % panoge.

Prva panožna kolektivna pogodba je bila podpisana leta 2005 s panožnim sindikatom SKVNS. Po postopnem opuščanju leta 2006 ta ni bila obnovljena in od takrat obstaja spor med socialnimi partnerji z vzajemnimi obtoževanji, ki jih je sindikat predstavil celo na skupščini evropskega socialnega dialoga. Panožni sindikat SKVNS je član Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS). Zveza se je leta 1989 preoblikovala iz zveze sindikatov bivše države in je poleg štirih drugih zvez (dve od teh sta se odcepili od ZSSS, dve pa sta bili ustanovljeni na novo po letu 1990) in več nepovezanih organizacij še vedno največja.

Po omenjenih težavah se trenutno odvijajo pogajanja ZRSZV s še enim panožnim sindikatom Konfederacijo sindikatov 90, čeprav zaradi nizke stopnje članstva noben od sindikatov, ki so dejavni v panogi zasebnega varovanja, ni reprezentativen.

Področna sindikata:

- Sindikat Komunale Varovanja in Nepremičnin, SKVNS/ZSSS,
1000 Ljubljana, Dalmatinova 4 andlovic.skvns@sindikat-zsss.si,
skvns@sindikat-zsss.si
Predsednica: Dragica Andlovič
- Konfederacija sindikatov 90,
Gregorčičeva 7, 1000 Ljubljana
pergam@siol.net
Predsednik: Bojan Kočever

Delodajalsko združenje:

- Slovenian Chamber for Private Security, Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, ZRSZV,
Dimičeva 9, 1000 Ljubljana,
zrszv@zrszv.si, www.zrszv.si
Predsednik: Branko Slak
Član CoESS

Sklepi in perspektive

Kot že rečeno, je v večjih delih industrije zasebnega varovanja v Vzhodni Evropi demokratično zastopanje interesov slabo razvito, večinoma zaradi zgodovine te regije. V nekaterih državah delodajalske organizacije še vedno manjkajo, v drugih pa niso dodobra razvite in dejavne na mednarodni ravni ali pa niso članice evropskih krovnih organizacij. V vseh državah prihaja do pritožb o slabem stanju panoge (nizke plače, nelojalna konkurenca, delo na črno, slabe socialne in delovne razmere itd.) in agresivnih dejanjih industrije proti sindikatom in zastopanju delovne sile, čeprav se v vseh novih državah članicah ta čas zakonodaja na področju dela izvaja bolj ali manj v skladu z evropskimi standardi.

Soočena s tem položajem bi evropska krovna organizacija morala prevzeti resno in pomembno nalogo v aktivni kampanji za uravnotežene odnose med delavci in delodajalci ter

spoštovanju socialnih partnerjev ter tako izboljšati socialni dialog v vzhodnoevropski industriji, Komisija pa bi morala podpreti demokratično zastopanje interesov.

Na strani sindikatov je položaj še slabši. Ti se soočajo ne le z bremenimi in delovnopравниimi spori v novi in izjemno konkurenčni panogi, ampak tudi z zgodovinsko povzročeno slabo podobo v smislu državnih služb, starih birokratskih struktur in delovne sile, ki ni vajena zastopati svojih interesov. To stanje prinaša izzive krovnim organizacijam, mednarodnim sindikalnim ustanovam in delovnim združenjem v starih državah članicah EU z namenom podpiranja zastopanja delovne sile in razvoja sindikatov ter krepiteve demokratičnih običajev v Vzhodni Evropi. Dejansko obstajajo resni dokazi, da bo brez zunanje podpore razvoj trajnih industrijskih odnosov in stabilna rast panoge zasebnega varovanja v večini novih držav članic še leta ostala za evropskimi standardi.

Viri podatkov

Glavni viri in osredotočenost informacij za to poročilo predstavljajo osebni stiki in poizvedbe pri predstavnikih sindikatov in združenj delodajalcev v novih državah članicah. Razgovori niso bili usmerjeni le v samo partnersko organizacijo, ampak tudi v njihov pogled na trenutni položaj v njihovi državi in njihovo mnenje o drugih industrijskih organizacijah, socialnih partnerjih ali konkurenci. Tako smo zbrali veliko subjektivnih informacij, na katere so vplivala tekoča prizadevanja, ideološki predsodki in ekonomski interes. Dejansko celo številke o panogi zasebnega varovanja in njenih socialnih in pravnih okvirjih, ki jih je CoESS zbrala v uradnih raziskavah »Pregled zasebnega varovanja v državah EU« (Bruselj 2009) in »Panoramski pregled industrije zasebnega varovanja v 25 državah članicah EU« (Bruselj 2004), kažejo te vplive in niso le pogojno zanesljive, zlasti tiste, ki se nanašajo na informacije o nasprotnih socialnopartnerskih organizacijah.

Drug bolj uraden vir podatkov so bile predstavitve predstavnikov socialnih partnerjev na mednarodnih konferencah, predvsem v okviru evropsko financiranih projektov o evropskem socialnem dialogu v letih od 2005 do 2010, ki so običajno bile dokumentirane v zapisnikih srečanj ali poročilih projektov.

Glavne vire za uraden položaj članskih organizacij in njihovo zastopanje so seveda predstavljale spletne strani in publikacije evropskih krovnih organizacij mednarodne sindikalne mreže UNI Global Unions Europe in evropske konfederacije podjetij za varovanje (Confederation of European Security Services – CoESS) ter neformalni stiki s predstavniki obeh.

Pri zbiranju podatkov o okvirnih razmerah in položaju splošnega razvoja sindikatov v Vzhodni Evropi so pomagala poročila fundacije Friedrich-Ebert-Foundation in publikacije ETUI in ILO.